

De vergane glorie van de Korenbeurs

Men had ons gewaar-schuwd. In de voormalige Korenbeurs aan de Prinsegracht zou niets ons meer doen herinneren aan vervlogen tijden. Toch hoopten we dat er iets over het hoofd was gezien, of dat we achter een betegelde wand sporen van een wandschildering zouden ontdekken. Zoek en gij zult immers vinden.

Maar nee, het was een uitgewoond gebouw. Vervloos, vergeeld behang, een sombere sfeer, en buiten raasde het verkeer. Bovendien had de jarenlange huisvesting van de Sociale Dienst haar sporen achtergelaten in de vorm van talloze kleine spreekkamertjes, die de meest gave ruimte van het gebouw, de galerij op de begane grond domineerden. De fantasie bleef dit keer in gebreke. Alleen oude beschrijvingen in het Gemeentearchief konden ons nog inspireren.

De Prinsegracht was in de 17e eeuw een 'zorgenkindje' van de gemeente (toen al). Gepland als een statige, mooie gracht, bleef de goede burgerij in gebreke, en investeerde elders in de stad. De gemeente nam toen zelf het initiatief en vulde de lege erven: een boterwaag, een tuchthuis en een korenbeurs. Met nog enkele markten in de nabijheid werd de Prinsegracht een bedrijvige buurt.

De Korenbeurs verrees in 1662/1663. Het was een functioneel gebouw: een galerij met negen bogen aan de voorzijde, afsluitbaar door hekken. In de overdekte ruimte, door twee boogstellingen in drieën verdeeld, vond de negotie plaats. Een zekere Urbanus van Yperen wordt de architect genoemd, maar zekerheid hieromtrent is er niet. Van de man is eigenlijk niets bekend, behalve dat hij lid was van het in de Korenbeurs gehuisveste kunstenaarsgenootschap Pictura, en dat hij zijn contributie niet betaalde.

Een 18e eeuwse korenmarktreglement in het Gemeentearchief, opgesteld door de toenmalige burgemeester van Den Haag, vertelde ons dat op zo'n markt niets aan het toeval werd

overgelaten. Op maandag en vrijdag opende de Commissaris — de huidige marktmeester — om 9 uur 's ochtends de hekken van de korenbeurs. Tot half 12 mocht er gehandeld worden.

Korenmaat

De 'gezworenen Cooren-meeters' moesten er op toezien dat de juiste hoeveelheid koren werd verhandeld. Hiervoor hanteerden zij de korenmaatvat. Iedere verkochte zak graan leverde hun een halve stuiver op, te betalen door de koper. Voor een kleinere hoeveelheid berekenden zij een 'oortje'.

De 'Coorendraagers', het woord zegt het al, waren voor het sjouwen van de zakken. De markt was hun territorium; het was dan ook verboden dat de kopers zelf met hun graan gingen slepen op een boete van vier gulden. Een uitzondering werd gemaakt voor 'goede luyden', die wel het graan voor hun huishouden zelf of door bedienden naar huis mochten brengen. Voor twee stuivers bracht een korendrager een zak graan bij de klant thuis, en als het moest, zelfs naar zolder. Of de klant nu dichtbij woonde of bij voorbeeld ver weg op de Prinsessegracht, het tarief was hetzelfde. Dat de korendragers een hekel hadden aan verre klanten is niet onbegrijpelijk. De burgemeester tolereerde echter geen 'stuursheijd, onwilligheid of te quaade bejeegeningen' bij het thuisbezorgen van het graan: en bestrafte dit zelfs met een boete van twee gulden.

Op vloeken, schelden, de naam van God lasteren of beschonken op de markt komen, was de Edelachtbare helemaal niet gesteld. De overtredende korendrager of -meter kreeg niet alleen een boete van drie gulden, maar liep ook kans op zes weken schorsing, of een andere soort straf, naarmate de ernst van het vergrijp. Roken of spugen van tabak werd beboet met 30 stuivers.

Pictura

Het gebouw was groot genoeg om nog andere diensten onder te brengen. In 1691 werd in de grote ruimte op de begane grond een ijzerbalans opgesteld voor het wegen van varkens.

Begin 20e eeuw zijn hier nog varkens verhandeld. Op de eerste verdieping was aanvankelijk het koetsmakersgilde gehuisvest.

In 1682 betrok de kunstenaarsbroederschap Pictura deze ruimte. Pictura was een soort afsplitsing van het oude St. Lucasgilde, waarin zowel kunstschilders, als borduurders, grofschilders, glasblazers enz. verenigd waren. De kunstenaars voelden zich op een gegeven moment niet meer thuis tussen de meer op routineuze handelingen ingestelde ambachtslui en scheidden zich in 1656 af. In 1682 werd Pictura opgericht. Tot aan de bouw van de Academie aan de Prinsessegracht in 1839 zou het hart van schilderend, beeldhouwend en tekenend Den Haag kloppen boven de korenbeurs. Alleen de Franse overheersing zorgde voor enkele jaren onderbreking.

De vier vertrekken boven de beurs waren ruim voorzien van schilderijen gemaakt door Pictura-leden. In het grootste vertrek werden schilderijen verkocht die door erfliating of anderszins in het bezit waren gekomen van de broederschap. In een andere kamer werd vergaderd. Een derde vertrek was in gebruik als tekenkamer voor de leden, en in de resterende ruimte woonde een knecht.

De trots van de broederschap was ongetwijfeld de grote zolderschildering in de verkoopzaal. Geschilderd door een van de oprichters, Willem Doudijns in 1686, beeldde het uit hoe de schilder- en graveerkunst zich, begeleid door de Haagse stedenmaagd, aandienen bij de Kunsthemel. Terwijl Pallas Athene en de Kunstliefde hun mindere vakbroeders zoals grofschilders, boekbinders en stoelenmakers met hun hele rim-ram aan kwasten, schroeven en ander grof gereedschap de kunsthemel uitbonsen.

De schilderijen bestaan niet meer; er restten ons slechts oude beschrijvingen. De Korenbeurs is vergane glorie, die niet veel verder moet vergaan, anders zal ook het gebouw zelf straks nog slechts in het gemeentearchief voortleven.

Bron: Korenhuis in Den Haag, afstudeerproject van J. C. & Hart, 1980.